

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Laat vervuiler betalen voor gezondheidsschade

Bussemaker, M.

Citation

Bussemaker, M. (2023). Laat vervuiler betalen voor gezondheidsschade. *Het Financieele Dagblad*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/4212456>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/4212456>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

We vragen u enkel voor persoonlijk gebruik te gebruiken. Het kopiëren van deze content met anderen is niet toegestaan.

ent te kopiëren. Het delen van deze content met anderen is niet toegestaan. Financieele Dagblad 2024.

Laat vervuiler betalen voor gezondheidsschade

Jet Bussemaker

De toename van rechtszaken van burgers die voor hun eigen gezondheid opkomen, is een teken des tijds: onze samenleving wil een overheid die hen beter beschermt, schrijft Jet Bussemaker.

Het demissionaire kabinet neemt afscheid van de managementfilosofie New Public Management, zo valt te lezen in de stukken van Prinsjesdag. Een overheid moet betrouwbaar, dienstbaar en rechtvaardig zijn, niet in de eerste plaats efficiënt en doelmatig.

Tijdperk van schaarste

Deze omslag creëert ruimte om na te denken over de maatschappelijke waarden die ten grondslag liggen aan beleid. Dat is nu extra belangrijk. Immers, na (lange) tijden van overvloed breekt nu het tijdperk van schaarste aan. Schaarste van personeel, grondstoffen, ruimte en zorg. Wat mogen we in zo'n tijd van de overheid vragen? Hoe moet zij bijdragen aan een duurzame, rechtvaardige en gezonde samenleving?

Maar ook: wat is de verantwoordelijkheid van het bedrijfsleven? Ook hier zien we mondiaal een kentering in wat we van bedrijven vragen. 'De dader betaalt de schade', is de gedachte achter de rechtszaak die de staat Californië tegen vijf grote olieconcerns startte. Californië wil dat deze fossiele bedrijven meebetalen aan de kosten van klimaatverandering die zij mede veroorzaken.

Chemours en Tata Steel

In eigen land spant onder andere Diederik Gommers een rechtszaak aan tegen chemiebedrijf Chemours, dat door te hoge pfas-concentraties ernstige gezondheidsschade bij omwonenden veroorzaakt. Neuroloog Bas Bloem strijdt tegen het gebruik van pesticiden, omdat er steeds meer aanwijzingen zijn dat zij de ziekte van Parkinson veroorzaken. En het RIVM publiceerde vorige week een rapport waarin wordt onderschreven dat er een directe relatie bestaat tussen de uitstoot door Tata Steel en de kans op ziekten voor de omwonenden.

Dan zijn er ook nog de internationale milieuorganisaties, waaronder Greenpeace en Extinction Rebellion. Zij laten zien dat vervuilers in de fossiele industrie — meer dan werd gedacht — worden ondersteund door de overheid. Demissionair klimaatminister Rob Jetten kwam recent tot een schatting van zo'n €45 mrd.

Meer belasting betalen

Volksgezondheid en industrie beïnvloeden elkaar sterk: de (fossiele) industrie vergroot de schaarste aan grondstoffen en de schaarste aan gezonde leefomgeving. Demissionair zorgminister Ernst Kuipers scherpte dinsdag bij het symposium van het Centrum voor Ethiek en Gezondheid de discussie aan. In zijn lezing stelde hij: 'Als we het over het milieu hebben, vinden we het de normaalste zaak dat de vervuiler betaalt. Waarom betalen de vervuilers van onze volksgezondheid niet ook mee aan de schade die ze aanrichten? Philip Morris, Chemours, Tata Steel — al decennia verspreiden ze giftige stoffen onder onze bevolking... Wat mij betreft gaan al deze bedrijven meer belasting betalen dan ze nu doen.'

De vraag stellen is hem beantwoorden. Ook bij bedrijven die moedwillig ongezonde producten de markt op slingeren, kan het geen kwaad te onderzoeken welke overheidssteun zij krijgen en hoe die steun kan worden afgebouwd. Ook hier draait het allemaal om het overkoepelende vraagstuk: hoe we vragen van de overheid, van burgers, maar ook van het bedrijfsleven oplossen in een tijd van schaarse middelen?

‘Hoe verdelen we de schaarse middelen, zoals ruimte, zorg en grondstoffen, op een rechtvaardige manier?’

In de toekomst zullen gezondheid en duurzaamheid steeds meer in elkaar grijpen. Niet alleen doordat klimaatverandering leidt tot nieuwe ernstige gezondheidsrisico's. En niet alleen doordat een toenemende vraag naar zorg leidt tot schaarste in grondstoffen voor medicijnen. Maar ook omdat de huidige schaarste wezenlijke vraagstukken over de zorg opwerpt.

Verdeling

Zo gaan we er tot nu toe vanuit dat technologische zorginnovaties automatisch financiering krijgen. Maar dat gebeurt op basis van het huidige model van economische groei. Juist dat model komt meer op gespannen voet te staan met duurzaamheid en toegankelijkheid. De onderliggende vraag is natuurlijk: hoe verdelen we de schaarse middelen rechtvaardig?

Problemen zijn meer en meer met elkaar verbonden: een ongezonde leefomgeving leidt tot (onnodige) gezondheidsachterstand, terwijl zorg schaars is. Onnodige medische behandelingen leiden tot verdere schaarste in de biodiversiteit.

Nieuwe initiatieven

Gelukkig zijn er initiatieven om deze problemen aan te pakken. We zien nieuwe vakgebieden ontstaan, zoals Planetary Health, dat uitgaat van de onderlinge verbondenheid van al het leven op aarde. We zien ook goede initiatieven in de zorgpraktijk, zoals de Green Deals, gericht op het terugdringen van medicijnresten in afvalwater.

Mondjesmaat zien we ook de productie van duurzamer zorgmateriaal ontstaan. Zo ontwikkelt een Amsterdams consortium circulaire isolatiejassen, die de wegwerpvarianten moeten vervangen. We hebben meer van die bedrijven nodig. Maar net zo hard hebben we een overheid nodig die kiest voor duidelijke richtlijnen. Die hardop durft te stellen: de vervuiler betaalt.

Het is begrijpelijk dat steeds meer Nederlanders, bekend en onbekend, een rechtszaak aanspannen tegen bedrijven die hun gezondheid bedreigen. Toch geeft het te denken dat dit soort kwesties bij de rechter terechtkomt. Onze samenleving schreeuwt om een overheid als borger van het publieke id van New Public Management komt geen moment te vroeg.

Jet Bussemaker is hoogleraar wetenschap, beleid en maatschappelijke impact aan de Universiteit Leiden/LUMC en voorzitter van de Raad voor Volksgezondheid & Samenleving.

Wilt u reageren?

De opinieredactie van het FD verwelkomt uw bijdrage. Stuur uw reactie naar opinie@fd.nl
